

to these forms advertising marks are original, attractive and are to be remembered very quickly.

Наталія Неділенько

НЕОЛОГІЗМИ — СКЛАДНІ ІМЕННИКИ З ЕЛЕМЕНТАМИ ГРЕКО-ЛАТИНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ

Знаходячись у постійному русі мова, безупинно розвивається, удосконалюється, маючи своє сьогодення, минуле і майбутнє. Збагачення словника — це один з найважливіших факторів розвитку мови, свідчення його динамічного характеру. Лексика мови знаходиться в стані безупинної зміни відповідно до мовних законів. З розвитком суспільства з'являються нові предмети, явища, вони відображаються в нових словах і нових значеннях.

Проблема виникнення і вживання нових слів завжди цікавила лінгвістів, особливо в нашу епоху.

Як показують спостереження, новотвори останнього часу широко представлені в мові газет. Джерелом мовного матеріалу в нашій роботі також є мова періодичної преси. Це пояснюється тим, що газета, як один з видів масової комунікації, різнобічно і швидко відбиває події кожного нового дня.

Газета — засіб інформації та переконання — розрахована на масову і дуже різну аудиторію, увагу якої вона має втримати, змусити себе читати. Інформація не повинна вимагати від читача попередньої підготовки, залежність від контексту має бути мінімальною. Поряд з звичною тематикою в газеті з'являється будь-яка інша тематика, яка стає актуальною. Потім ті чи інші ситуації й аргументи повторюються, що призводить до появи мовних штампів, кліше.

У наші дні газета — самий чутливий реєстратор нових слів, значень, словосполучень. Вона значно швидше від всіх інших жанрів писемної мови відбиває зрушення, що відбуваються у всіх сферах життя суспільства, і в більшості випадків є першим письмовим джерелом, що фіксує появу нових слів, значень і виразів, що претендують на входження в загальноживану лексику.

Поява нових слів безпосередньо в газеті і “посередництво газети” при переході нових слів у загальноживану лексику — може служити ілюстрацією особливостей словотворчих процесів у мові. Саме в газеті виникають і визначаються багато найважливіших тенденцій розвитку сучасної літературної мови.

У багатьох лінгвістичних працях загального характеру можна знайти лише окремі короткі нотатки відносно словотворчого статусу комбінуючих форм. Слід відзначити, що в жодній праці не дається повне визначення цього поняття, за винятком деяких англійських словників. Так, одні автори, не визначаючи словотворчого статусу комбінуючих форм, відзначають їх належність до зв'язаних морфем, які зустрічаються лише в складних словах (hematology) [1]. Інші вказують на їхню відмінність від афіксальних морфем: здатність сполучатися з афіксами (сerphal — сerphalic), бути аломорфами вільних морфем (electro — electric) і виступати безпосередніми складниками як дериватів, так і складних слів [4]. Треті, виходячи з етимології, просто відносять їх до слів: а) грецької мови: astr- (astrochemistry), mon- (monograph); б) латинської мови: duo- (duomachy), audio- (audiovisuals); в) французької мови: -phyte (granophyte); г) італійської мови: para- (parahormone); д) давньоанглійської мови: -fic (pacific), -herd (cowherd) [3].

Комбінуючі форми поділяються за розміщенням у слові на дві групи. До першої відносяться ті, які стоять у препозиції: anglo- (anglomania), aero- (aerobomb), hydro- (hydrophobia); до другої — які займають кінцеву позицію в структурі слова: -gen (chromogen), -androus (gynandrous), -gynous (heterogynous)

Серед складних іменників, зафіксованих у словнику англійських неологізмів за редакцією Барнхарта, більше 230 мають у своїй структурі компоненти грецького або латинського походження. Як і колись, грецькі та латинські елементи використовувалися для створення нових наукових термінів у різних сферах людської діяльності. Продуктивною, наприклад, є грецька суфіксальна морфема **-logy**, що використовується в значенні “доктрина/ теорія, наука”, наприклад: **hormono-logy** “наука про залози внутрішньої секреції і гормонів”; **radioecology**

“наука про вивчення впливу радіації на живу природу”; *tribology* “наука про тертя”; *urbanology* “наука про проблеми великих міст”; *exobiology* “наука про неземне життя”.

Деякі грецькі або латинські основи, які традиційно використовуються в якості перших компонентів складних одиниць наукового характеру (термінів в основному), мають тенденцію до сполучуваності зі словами більш широкої семантики. Так, грецька основа *crypto-* (*cryptogram*, *cryptography*) дала нові сполучення типу *crypto-censorship* “таємна цензура”; *crypto-opponent* “таємний суперник”; *crypto-opponent* “прихована торгівля”; *crypto-security* “таємна безпека”.

У невластивих для неї сполученнях зустрічається й інша грецька основа *techno-*, що фіксується у Вебстерському словнику в сполученнях *technochemistry*, *technology*. Сферою вжитку цієї форми стають не тільки природні, але і гуманітарні науки, соціологія, наприклад: *technostructure* “монополістичне об'єднання кількох корпорацій”; *technophobia* “технофобія, страх наслідків розвитку техніки”; використання техніки не враховуючи наслідків”.

Стимулом для подальшого поширення композитів із грецькими або латинськими компонентами служать не тільки відкриття в науці, але і поява нових міжнародних реалій, соціальних явищ. Так, надзвичайно велику продуктивність виявляє форма *euro-* “європейський, що відноситься до Західної Європи”. У сполученні з іменниками, що умовно можна розділити на три тематичні групи: “політика -фінанси -економіка”, *euro-* утворює нові одиниці, які відносяться до Європи як:

1) частини материка Євразія: *europoltics* “європейська політика”; *euzoman* “західний європеєць”;

2) Спільного ринку: *eurocapital* “європейський капітал”; *eurofund* “Єврофонд”; *eurosterling* “євростерлінг”.

3) Європейського економічного співтовариства: *eurofarmer* “єврофермер”; *europort* “європорт”; *euroexecutive* “європейський функціонер”.

Цікава зміна, з погляду семантики, відбувається з латинською формою *astro-* “зірка”, що дотепер брала участь у таких утвореннях, як *astrosphere*, *astrophysics*. Поява нових наукових реалій, широка дослідницька робота в космосі призвели до появи нових одиниць типу *astrobug*, *astromonk*, *astromouse*, що означають не тварин, що живуть на інших планетах, а піддослідних тварин, яких використовують у космічних експериментах.

У зв'язку з технізацією сучасного суспільства і тієї величезної ролі, яку відіграє наука в житті людей, збільшується кількість слів із латинськими і грецькими основами самої широкої функціональної сфери. Так, грецька основа *mega-* “великий, величезний” вживалася раніше як складовий компонент термінів у метричній системі (електротехніка, механіка). В останні роки цей префікс активно використовується в лексиконі підлітків. Наприклад, для вираження вищої оцінки якоїсь події людини використовується слово *megadual* — “щось дуже хороше”. *-Dual* в наведеному прикладі використовується в значенні “в два рази кращий”. Нерідко цей префікс застосовується в мистецтві та шоу бізнесі. Наприклад: *A megabook is a book expected to be a megahit, perhaps making somebody megarich*. В комерції, *a megafirm* — велика фірма, бізнес. В свою чергу лише така велика фірма чи уряд може виконати *megaprojects* — проект великих розмірів, дуже дорогий та складний.

У словнику англійських неологізмів за редакцією Барнхарта знаходимо нові одиниці: *megastructure* “гігантська споруда”; *megabuck* “скажені гроші”; *megajet* “гігантський літак”; *megadestruction* “багаторазове знищення ядерною зброєю”; *megapark* “гігантський парк”.

Як і всі інші елементи мови, афікси піддаються змінам і розширенню значення. Змінам піддалися словотворчі елементи *anti-*, *super-*, *counter-*. До значення *anti-* “протиція” додалось нове — “те, що складається з антиречовини”: *anti-man*, *anti-world*, *anti-nucleus*.

В англійських країнах комп'ютеризація поширюється в різних сферах життя, в тому числі і в побуті. Велика кількість неологізмів, які пов'язані з використанням комп'ютерів у побуті, утворюються за допомогою елемента грецького походження *tele-*, наприклад: *telepost* — “місце в будинку, де знаходиться комп'ютер”; *telework*, — “праця вдома, з використанням комп'ютерного зв'язку з виробництвом”; *telebanking* — “фінансова служба, яка дозволяє клієнту проводити банківські операції через домашній комп'ютер”; *teleshopping* — “замовлення покупок по телефону (тут мається на увазі комп'ютерна фіксація витрат і зв'язок з банком)”.

Утворюються також слова з другими компонентами — грецькими і латинськими елементами *-phob, -phobia* “той, який боїться, одержимий манією”, наприклад: *americanophobe* “який ненавидить все американське”; *acrophobe/acrophobia* “страх перед висотою”; *heterophobe/heterophobia* “страх перед особами протилежної статі”.

Не менш продуктивними є форми *photo-; hydro-; neuro-; electro-; immuno-; cryo-*. З'являються нові одиниці для позначення занять, які не існували раніше, із латинськими *aqua-* і *mar-*: *mariculture, aquafarm* “розведення морських тварин і рослин у природних умовах”.

Наявність великої кількості неологізмів, які постійно поповнюють словниковий склад мови і утворюються за зразком греко-латинських слів, тобто мають як перший і другий компоненти комбінуючі форми, підтверджує активність цього словотворчого елемента на сучасному етапі розвитку англійської мови.

Література

1. The Random House Dictionary of the English Language. — Bombay, New Dehli Calcutta, Madras, Bangalore: Allied Publishers Private Limited, 1975. — 1568 p.
2. The Second Barnhart Dictionary of New English. — N. Y.: Barnhart Books, 1980. — 520 p.
3. Standard Dictionary of the English Language. — London: Funk and Wagnals, 1963. — 1505 p.
4. Webster's New World Dictionary of the American Language. — New York: Simson and Schuster, 1980. — 1692 p.
5. The Toronto Sun. Friday, 2002. — January, 5. — 136 p.
6. The Globe and mail. Toronto, Friday, 2002. — January, 10. — 88 p.

Nataliya Nedilenko. Neologisms as Compound Nouns with Elements of Greek and Latin Origin. This article deals with the newformed compound nouns which consist of elements of Greek and Latin origin (combining forms). Nouns stated at the newspapers are analyzed, the examples are given. Specific attention is paid to the place of combining forms within the analyzed words.

Андрій Рожик

ОСОБЛИВОСТІ ШВЕЙЦАРСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВАРІАНТА МОВИ З ПОГЛЯДУ ПОЛІВАРІАНТНОСТІ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Сучасна німецька мова поширена у декількох європейських країнах. Нею розмовляє населення Німеччини, Австрії, Швейцарії та деяких інших країн. У кожній із них існують певні відмінності у вживанні німецької мови, які стосуються насамперед вимови, граматики, словотвору, лексики, фразеології, прагматики та ін.

У сучасних дослідженнях прийнято вважати, що німецька мова за своєю структурою є полінаціональною, і виявити закономірності при її вживанні ми можемо часто лише у загальних рисах. Про те, що існують певні відхилення від так званого мовного стандарту (*deutsche Standardsprache*) відомо вже давно [1, с. 205]. Проблемними залишаються лише питання про статус таких відхилень і питання про розмір мінімальної групи мовців, де можливе вживання німецької мови без значних відмінностей, тобто однорідної (гомогенної) групи у мовному відношенні [9, с. 2-3].

У цьому випадку варто виходити з припущення про гетерогенність мови у рамках локально обмеженої групи мовців. Мова складається з безлічі ідеолектів, які мають певні спільні риси. Кожна мовна особливість у вживанні мови зумовлена екстра- та інтралінгвальними чинниками, якими можуть бути, наприклад, стать, соціально-економічний статус, а також належність до певного стилю мови та ін. Дослідження таких чинників є первинним для вивчення діалектів, яке здійснюється на усіх рівнях мовної системи.

Мову кожної з цих країн ми позначимо терміном *національний стандартний варіант* (*nationale Standardvarietät*, за термінологією Аммона [2, с. 73]). У колишній радянській лінгвістиці та у сучасних українських дослідженнях прийнято вживати для такого позначення термін *національний варіант*. У німецькомовних країнах уживається термін *Standardvarietät* або *nationale Standardvarietät*, котра повинна містити у собі принаймні один національний варіант. У мовній терміносистемі рідше використовується термін *nationale Variante*